

Jan, Vigdis, Elin og Gunhild ved monumentet øst om Enan. Foto: Sigmund Sørgerd

På ski i Armfeldts sledespor

Av Sigmund Sørgerd

Min første fellestur "I Armfeldts fotspor" gikk jeg sommeren 1997. Etter et flott opphold på Nordpå med mye godt mat, krydret med kulturhistorie, la vi i veg i det flotteste sommervær en kunne tenke seg. Særlig godt var været for de som kunne ligge på stranda å kose seg denne dagen. For oss vandrere var shorts og solfaktor de brennheite tema oppover lia fra fjellstua. Kontrastene til en januardag i 1719 kunne ikke ha vært større, det var helt umulig å forestille seg hvordan det var å være karoliner på veg over Bukkhamaren. Eneste måten å få et bedre innblikk i hvordan det var, ville være å gå turen til samme tid på året som karolinerne gjorde.

Tanken om en slik tur slo nok rot allerede her oppover lia med vidt utsyn og sol fra skyfri himmel. Det var videre klart at en slik tur måtte legges til helga spelet "Karolinerne hærtog i Tydal" ble fremført i Tydal. Følgelig ble det tur i regi av Trondhjems Turistforening 11. – 14. januar 2001.

Det var ganske spennende i ukene og dagene før turen. Vinteren var kommet, men snøen lot vente på seg. Etter flere telefonsamtaler til Haltdalen og Tydal ble det bestemt at turen skulle gå. Fra Nordpå til Tydal og spelet skulle vi, om så skiene måtte bæres.

Start fra Haltdalen

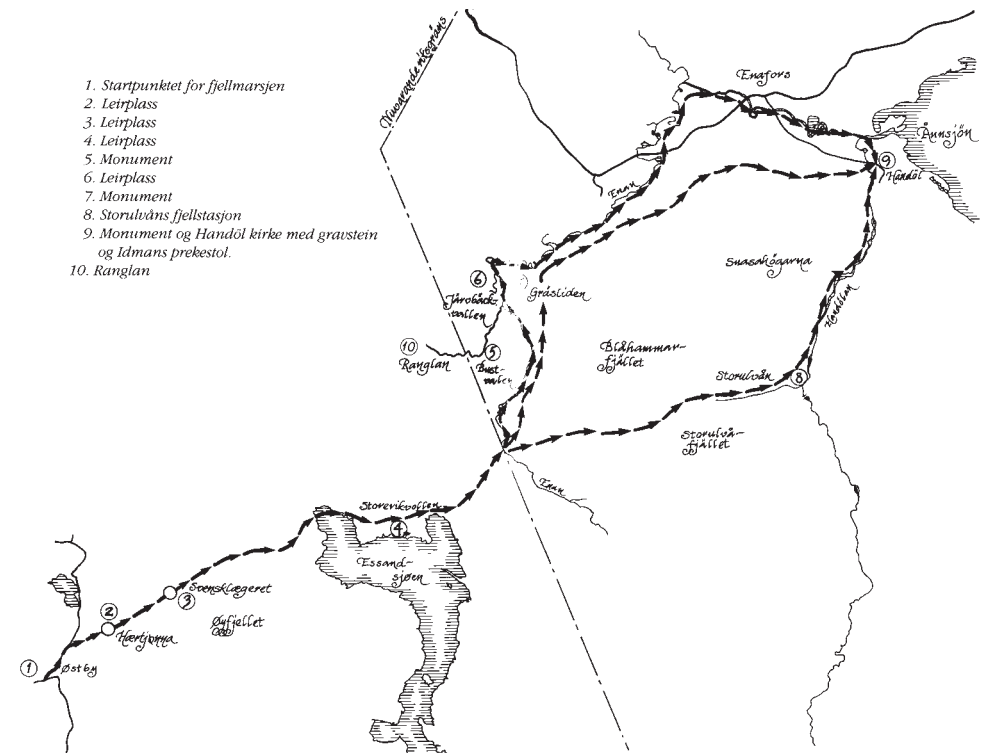
Torsdag 11. januar reiste en liten gruppe på sju med toget fra Trondheim til Haltdalen og drosje videre til Nordpå. Gruppen bestod av Jan Hofstad, Sigmund Sørgerd, David Atkinson, Rune Reinsborg, Elin Agersborg, Gunnhild Østerås og Vigdis Haugen. På Nordpå ble vi som vanlig tatt vel i mot og servert en aldeles utsøkt middag. Mitt håp om at Gudbrand Grøt skulle komme oppover, ble innfridd, og selvsagt ble det en uforglemmelig kveld for deltakerne og en veldig fin ramme rundt turen.

I tung snø

Fredag morgen var det slutt på det fine vinter været fra kvelden før. Minus 4 og lett snø var erstattet med varmegrader og yr, snøballføre. Det var bare å legge på godt med feste før vi

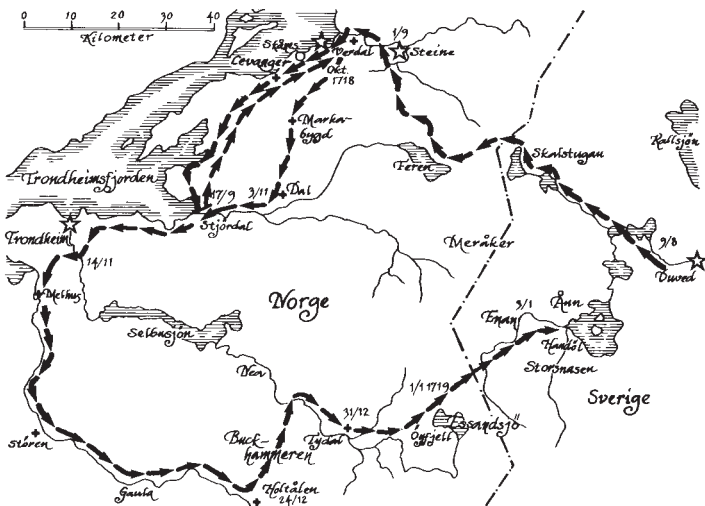
la i veg opp lia, for til Tydalen skulle vi, koste hva det ville. På forhånd hadde vi vært bekymret for snøforholdene, men det var ubegrunnet, det var mer enn nok snø. Vi måtte arbeide oss opp lia mens snøen tidvis nådde til oppunder knærne. Over skoggrensa var forholdene bra, men vind fra vest gjorde turen over Bukkhamaren til en sur fornøyelse. Forresten fornøyelse? Det ble bare en kort rast bakom veggen på hytta ved den østre Tverråtjønna. Så mye ly var det heller ikke å finne, så det var bare å komme seg videre. Var det tungt opp fra Aunegrenda, var det ikke mye lettere å komme seg ned i Tydalen. Snøen lå dyp, bløt og tung. Og vi, som kvelden før hadde gledet oss til nedrenn i puddersnø, vi måtte gå nedover.

Turen over Bukkhamaren ble tyngre og lengre enn vi hadde beregnet, så litt forsinket ankom vi Bersvendsgården i Østby hvor vi

1. Startpunkt for fjellmarsjen
2. Leirplass
3. Leirplass
4. Leirplass
5. Monument
6. Leirplass
7. Monument
8. Storlidsen fjellstasjon
9. Monument og Handøl kirke med gravstein og Idmans prekestol.
10. Ranglan

Illustrasjonen er hentet fra publikasjonen "Karolinerne dødsmarsj i Tydalsfjellene". Anders Hansson, 1990

Illustrasjonen er hentet fra publikasjonen "Karolinernes døds-marsj i Tydalsfjellene". Anders Hansson, 1990

skulle overnatte. Deltakerne satte stor pris på å få overnatte på gården som Lars Bersvendsen Østby var fra. Lars ble tatt som gissel av karolinerne og tvunget med som veiviser. Han kom aldri ned fra fjellet igjen.

Karolinerspelet

Det ble kun tid til dusj og restene av niste-pakken før vi måtte dra til spelet. Heldigvis for

oss kjørte Allison Østby oss både til og fra spelet, kjempeflott!

Spelet var hovedinnslaget på turen, og alle satte pris på å få være til stede. Uten spelet hadde det kun blitt en skitur, nå ble det et historisk sus og spenning over turen slik jeg aldri før har opplevd.

Øst om Litlbukkhammaren mot Græsli i Tydal. Foto: Sigmund Sørgerd

Midtvinterskveld på Storerikvollen

Lørdag morgen var det å komme seg over til Storerikvollen, noe som skulle vise seg å bli litt av en anstrengelse. Vær og føre var bra da vi la i veg, og bedre skulle det bli. Igjen, vi som hadde vært redd for snøforholdene fikk snø så det monnet. På ny var det å brøyte løype i jomfruelig snø. Forholdene bedret seg igjen da vi kom over skoggrensa, men det ble en dryg marsj innover til Storerikvollen. Vi var ikke trygg på isen over Sankåvika, så for å være sikker, fulgte vi vinterløypa og vege rundt. Fra Sankåvika mot Storerikvollen fikk vi den største naturopplevelsen på hele turen. I dette området hadde karolinerne omkommet i hopetall men hva fikk vi? Mens vintermørket ség på, stod hele vesthimmelen som i brann mens skyer drev over Øyfjellets topper. En fantastisk avslutning på dagen.

Igjen kunne vi kose oss innendørs med god mat og hyggelig selskap. Praten gikk rundt bordet utover kvelden, og et av temaene var selvsagt karolinerne. Det er fortsatt svært vanskelig å forestille seg de lidelser karolinerne måtte gjennomgå, tenke seg dem liggende utsultet og forfrosne ute i bare snøen.

Tidlig ut mot Handøl

Søndag morgen kl seks var alle i farta, morgenstell og frokost skulle gjøres unna før avmarsj kl 8. Foran oss lå ca. 30 km med urørt snø vi måtte brøyte oss fram i. Skulle vi ha noe som helst håp om å nå Enafors innen kl 18, måtte vi starte så tidlig. I tussmørket startet så siste etappe mot Sverige. Det var vindstille og delvis skyet, fine forhold og en meget flott opplevelse å legge ut så tidlig på dagen. Kursen ble lagt øst om Bustvallen, og vi krysset Enan like før monumentet, som var delmål denne dagen. Etter monumentet fulgte vi Enan, slik karolinerne gjorde frem til brua på stien mellom Storvallen og Blåhammaren. Nå var klokka blitt så mange at det var tvilsomt om vi ville rekke toget i Enafors. Vi hadde fortsatt ca. 12 km igjen til Enafors, føret

David på Karolinerleden, her ved et av merkene utenfor Storerikvollen. Foto: Sigmund Sørgerd

var tungt og alle begynte å bli dyktig slitne etter nok en tung dag. Turen ble derfor lagt om og avsluttet ved Rundhögen, noe alle var fornøyd med. Det var nok for denne gang.

Karolinernes slit og lidelse

Hva så med karolinerne? I den forfatning armeen var i, er det for meg ufattelig at noen overhodet overlevde turen over fjellet til Handøl. Til sammenligning var vi sju friske mennesker, med godt og helt utstyr, mat i massevis og gode senger å sove i hver natt. Likevel var vi godt slitne etter tre dager i fjellet. Hva disse karolinerne var laget av vet ikke jeg, men det står stor respekt av det de gjorde. Samtidig kan det stå som eksempel på noe vi lærte på Nordpå torsdagskvelden "Det som må gjøres, det må gjøres". De hadde kun et valg for å overleve, hjemover mot Sverige og sikkerheten.

Karolinertragedien

I august 1718 samlet general Armfeldt, på oppdrag fra svenskekongen, Karl XII, 10 000 mann og 7500 hester. Utgangspunktet er Duved, målet er Trondheim i et forsøk på å erobre Norge. Feltoget ble mislykket. Etter å ha fått melding om at svenskekongen var blitt skutt ved Fredriksten festning startet tilbaketrekningen. Det var nå blitt desember og vinteren var i ferd med å sette inn for fullt. Karolinerarmeen var ille plaget av kulden og de plyndret gårdene i bygdene for det som var spiselig og det som kunne gi litt ly mot kulden. Fra Haltdalen var målet nærmeste bebyggelse på svensk side, Handöl, en strekning på seks-sju mil, for det meste i høyfjellsterreng. Allerede på den første etappen, over til Tydal, bukket mange karolinere under. Senere møtte de på et forrykende snødrev og vind som tvang soldatene til å slå leir i området nord for dagens turisthytte Storerikvollen. Geværkolber og sleder ble brukt for å holde varmen i den kraftige snøstormen som nå herjet i fjellet. Alle bål sloknet lenge før daggry, og både oppbrudd og den videre marsjen skjedde i full uorden. Hele arméen var snart i oppløsning. Hver mann hadde nok med å berge seg selv. Mange segnet om av frost og utmattelse i løpet

av dagen. Da mørket senket seg denne dagen, den 1. januar 1719, ble leir slått ved Bustvola like ved riksgrensa. Kulda og stormen tok hundrevis av liv denne natta. De gjenlevende soldatene fortsatte den ørkesløse marsjen mot redningen. Enkeltvis og i spredte grupper nådde de dødstrøtte og forfrosne fram til de tre enslige gårdene i Handöl. Omkring 3000 soldater omkom på denne umenneskelige fjellmarsjen. Ytterlige 1400 døde i løpet av vinteren og våren av de skader de hadde pådratt seg. Rundt 600 levde resten av livet som krøplinger. Få begivenheter har levd så lenge på folkemunne som tragedien rundt tilbaketog til general Armfeldt og hans karolinere.

Flere opplysninger finner du på www.naboer.com

Karolinernes Hærtog

Karolinernes Hærtog er et utendørs friluftsskuespill som fremføres annenhver vinter i Tydal. Sted: Brekka bygdetun mellom Aune og Ås i Tydal.

Fra friluftsskuespillet Karolinernes Hærtog. Foto: Torgeir Haugaard / Forsvarets Forum

Flexilån – enkel tilgang til det du har oppspart i boligen

Her til lands bor vi i sparebøssene våre. I boligen kan det ligge store verdier – verdier som du selv har bygd opp gjennom årenes løp. Hvis du har betalt noen år på boliglånet, kan du ha spart opp flere hundre tusen kroner. I tillegg kan prisveksten i boligmarkedet ha økt verdien på boligen din betraktelig.

Søk om **Flexilån** i dag. Se smn.no eller ring **07300**.

Flexilån er den enkleste måten å få tilgang til det du selv har spart opp. Du får innvilget en låneramme på 60 prosent av boligens verdi, som du kan bruke til hva du vil, når du vil • Tilgang til pengene via NettBank eller TelefonBank • Boliglånsrente – uansett hva du bruker pengene til • Ingen signering i banken når du vil bruke av pengene • Betal avdrag og renter som du vil, så lenge du er innenfor lånerammen.

Vit at vi er der.

SpareBank 1 Midt-Norge